

F. V. GLADKOV'UN "ÇİMENTO" SUNU TOPLUMCU GERÇEKÇİ BAĞLAMDA

OKUMA

Araş. Gör. Mesude SAĞIROĞLU*

ÖZ

Toplumcu gerçekçilik, Rusya'da 20. yüzyılın başında kendini göstermeye başlayan, 1934 yılında resmîyet kazanan bir sanat kuramıdır. Devrim sonrasında ortaya çıkmış bir kuram olmasına karşın toplumcu gerçekçilik, edebi kaynağını 19. yüzyıl Rus edebiyatından alır ve N. G. Çernişevski'nin *Ne Yapmalı? (Şto delat'?, 1863)* adlı eserinde ilk örneğini bulur. Felsefi dayanağını Marksizmden alan kuram, Marksizmin ikinci evresi olarak da bilinmektedir. Bu doğrultuda toplumcu gerçekçilik, edebiyatı işçi sınıfına sosyalizmi benimsetmede yol gösterici, yani ideolojik bir araç olarak görülür. Bunun sonucunda kuramın ilkeleri olumlu kahramanlar öğretisi, devrimci romantizm, devrimci hümanizm, sınıf çatışması ve burjuva ideolojisiyle uyumsuzluk olarak belirlenir. Sovyet Yazarlar Birliği Birinci Kongresi'nde belirlenen bu ilkelerin, eserlerde kitlelerin sevebileceği biçimler aracılığıyla işlenmesi gerektiği belirtilerek edebiyatın iyimser, eserlerdeki karakterlerin ise cesur olması beklenir. O dönemde henüz adlandırılmamış olmasına karşın Ekim 1917 Devrimi sonrasında verilen pek çok eser, toplumcu gerçekçiliğin ilkelerini taşır. Bu eserler arasında, ilk Sovyet yazarlarından biri olan Fyodr Vasilyeviç Gladkov'un *Çimento (Tsement, 1924)* adlı eseri yer alır. Toplumcu gerçekçi ilk eserler arasında sayılmakla beraber *Çimento*, Rus edebiyatında ilk sanayi romanı olarak kabul görülür. Eserde işçi sınıfının toplumsal ve ekonomik mücadelesinin resmedilmesinin yanı sıra, toplumun daha iyi bir konuma gelebilmesi için neler yapılması, yeni toplum içerisinde insanların hangi özelliklere sahip olması gerektiği de aksettirilir. Kuramla ilgili araştırmalar çerçevesinde incelendiğinde *Çimento*'nun toplumcu gerçekçiliğin belirlediği ilkeleri kapsadığı görülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmamızda öncelikle elde edilen bilgiler ışığında toplumcu gerçekçiliğin dayanakları ve ilkeleri belirtilecektir. *Çimento* ve yazarı hakkında kaynak dil olan Rusçada fazla materyal ve çalışma olmadığı gerekçesiyle, erişim sağlanan materyaller doğrultusunda eser incelemesi gerçekleştirilecektir. Eser, kuramın ilkeleriyle örtüşen noktaları çerçevesinde analize tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumcu gerçekçilik, Sovyet edebiyatı, Gladkov, *Çimento*.

READING F. V. GLADKOV'S "CEMENT" PRESENTATION IN A SOCIAL REALISTIC CONTEXT

ABSTRACT

Socialist realism is a literary theory, which started to occur in Russia in the beginning of 20th century and officially accepted in 1934. Even though it is a theory occurred after the October Revolution, it is literally based on 19th century Russian literature and it firstly takes place in Nikolay Chernyshevsky's *What Is to Be Done? (Şto delat'?, 1863)*. The theory, based philosophically on Marxism, is also known as the second phase of Marxism. Accordingly, socialist realism accepts literature as a guide for adoption of socialism by proletariat, namely as an ideological means. As a result of that, positive protagonist doctrine, revolutionist romanticism, revolutionist humanism, class conflict and opposition to bourgeois ideology became as main principles of the theory. by Stating that these principles, determined at the First Congress of the Union of Soviet Writers, must be followed in the works through the forms that the masses could like, literature is expected to be optimistic and characters are expected to be heroic. Although it was not uttered yet at that time, many of the literary works after the October Revolution were given in accordance with these principles of socialist realism. Among these works, one of the first Soviet writers, Fyodr Vasilyevich Gladkov's *Cement (Tsement, 1924)*

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, mesudearkim@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-6749-2359

takes place. Besides the fact that it regarded as one of the first socialist realist works, *Cement* is accepted as the first industrial novel in Russian literature. In the novel, social and economic struggle of the working class is described and also, it is showed what is to be done to develop the society, and which features people should have in the new society. It is understood from the analysis through our research on socialist realism that *Cement* includes the principles of the theory. Accordingly, first of all, bases and principles of socialist realist theory will be explained in our study in the light of obtained information. As there isn't much material and study on *Tsement* and its author in its original language, the literary work will be examined on the basis of the obtained materials. The literary work will be analyzed within the frame of the points matching with principles of the theory.

Keywords: Socialist realism, Soviet literature, Gladkov, Cement.

Giriş

Edebi eserlerin incelenmesinde bilimsel açıdan yol gösterici olan edebiyat kuramlarının pek çoğu edebiyat biliminin yanında dilbilim, felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi farklı disiplinlerle de bağlantılıdır. Edebi kuramlar arasında toplumcu gerçekçilik, ideolojiyle bağlantılı olması açısından farklılık gösterir. Kuram, gerçekçiliğin hem ideolojik hem edebi bir görünüm kazanmış hali olarak bilinir (Demir, 2008: 66). Toplumcu gerçekçi kuram, Rusya'da Karl Marks ve Georgi Plehanov'un görüşleri çerçevesinde ortaya çıkar (Moran, 2018: 52) ve 1930'larla beraber oluşumunu tamamlar. Toplumcu gerçekçilik, bir terim olarak ilk kez 23 Mayıs 1932'de dönemin gazetecilerinden İ. M. Gronski tarafından *Literaturnaya gazeta*'da kullanılır. A. A. Jdanov, M. Gorki ve A. V. Lunaçarski'nin hazırlayıcısı olduğu toplumcu gerçekçilik, Stalin önderliğinde bir kuram olarak 17 Ağustos 1934'te Sovyet Yazarları Birinci Kongresi'nde resmen kabul edilir. (Eagleton, 2012: 54).

Toplumcu gerçekçilik devrimden sonra ortaya çıkmış bir kuram olmasına karşın, temeli devrim öncesine dayanır. Kuram, edebi dayanağını ise klasik Rus edebiyatından alır (Tagızade, 2006:9). V. G. Belinski, N. G. Çernişevski, N. A. Dobrolyubov gibi 19. yüzyıl Rus devrimci demokrat eleştirmen ve yazarlar, kuramın hazırlayıcıları olur (Eagleton, 2012: 59). Kurama özellikle Rus yazar, filozof ve eleştirmen N. Çernişevski'nin "*hayat bizim onu görmek istediğimiz şekliyle güzeldir*" düşüncesiyle ifade ettiği sanat anlayışı yön verir (Tagızade, 2006: 9). Yazarın bu anlayışla henüz Çarlık Rusya'sı döneminde, yeni bir düzen ve toplum oluşturmanın mümkün olduğu fikrini işlediği *Ne Yapmalı? (Şto delat'?, 1863)* adlı eseri de kuramın gelişiminde etkili olur. Eserin kuramın gelişimi için etkili olmasında Çernişevski'nin dönem edebiyatında sıklıkla işlenen, düzene başkaldıran ancak değişim adına hiçbir eylemde bulunmayan "gereksiz insan (lişniy çelovek)" tipinden farklı olarak eyleme geçen karakterlere yer vermesinin payı olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, o zamanlar henüz adlandırılmamış olan toplumcu gerçekçilik, Maksim Gorki'nin eserleriyle de bağlantılıdır. Maksim Gorki'nin *Ana (Mat', 1907)* adlı eseri toplumcu gerçekçi romanın ilk örneği olarak kabul görür (Tagızade, 2006: 11).

Kuram, felsefesini ve estetik dayanağını ise Marksizmden alır ve bu yönüyle Marksist estetiğin ikinci dönemi olarak da adlandırılır (Moran, 2018: 54). Bu nedenle toplumcu gerçekçiliği kavrayabilmek için, öncelikle kuramın temelini oluşturan Marksizm'e ve Marksist sanat anlayışına değinmek gerekmektedir. Marksizm, bütün sosyal ve politik hareketlerin temelini ekonomik gücü elde etme ve sürdürme mücadelesine dayandıran bir düşünce sistemi (Tyson, 2014: 140) olarak tanımlanır. Kuram, tüm sosyal ve politik faaliyetleri altyapı-üstyapı ilişkisi çerçevesinde değerlendirir. Altyapı, toplumun ekonomik yapısı, yani toplumsal ilişkiler doğrultusunda belirlenen çalışma sistemi olarak açıklanır. Üstyapı ise Marksizmin ideoloji olarak adlandırdığı toplumsal bilincin siyasal, dini, etik, estetik gibi belli biçimlerini içerir. Bu

içerik, yani üstyapı, altyapı tarafından belirlenir (Eagleton, 2012: 32). Kuramın hazırlayıcıları Marks ve Engels, altyapı-üstyapı ilişkisini toplumsal ilişkiler ve üretim biçimi üzerinden açıklar. Onlara göre toplumsal ilişkiler, insanların maddi yaşamlarını üretme biçimine bağlıdır. Örneğin, Ortaçağ'da emeğin düzenlenişi, feodalizm olarak adlandırılan, köylü ve efendi arasındaki toplumsal ilişki temelinde gerçekleşir. Daha sonraki aşamada, üretim araçlarını elinde bulunduran kapitalist sınıf ve emeğini kapitalist sınıfın kar elde etmesi için satan proletarya sınıfı arasında bir ilişki meydana gelir (Eagleton, 2012: 19). Bu durum, sınıf savaşının temelini oluşturur. Sınıf savaşının sınırları sahip olanlar ve olmayanlar arasında, yani burjuvazi sınıfı ve beden gücü ile çalışan, zenginlere kar sağlayan proletarya sınıfı arasında çizilmiştir (Eagleton, 2012: 32). Marksizmin bu düşüncesi edebiyatta etkisini gösterir. Marksizme göre sanat üstyapının, yani toplumsal ideolojinin bir parçasıdır, çünkü ideolojinin işlevi toplumdaki egemen sınıfın gücünü meşrulaştırmaktır (Eagleton, 2018: 20). Bunun bir sonucu olarak edebi eserlerde kapitalizmin karşısına emekçi sınıfı ve geniş halk kitleleri çıkarılır, devrimci işçi sınıfının ideolojisi ve sınıf çatışması yer alır. Marksist sanat anlayışıyla paralel bir biçimde toplumcu gerçekçilik de edebiyatı sınıflar arası mücadelede bir araç olarak görür ve kapitalist düzeni reddeder (Demir, 2008: 67).

Marksist estetik, sanatı, yansımanın yansıması olarak görür ve toplumun psikolojisiyle ilişkilendirir (Tagızade, 2006: 10). Yani toplumsal olaylar önce toplum psikolojisine, daha sonra da bu toplumun bir bireyi olan yazarın kalemine yansır. Doğal olarak bu yansıma sanatta da yerini bulur ve döneminin bir neticesi olarak ortaya çıkar. Toplumda meydana gelen değişimler insanların estetik beğenilerine etki eder (Plehanov, 1991: 12). Bunun bir sonucu olarak, mevcut sanat anlayışı ile beraber sanatçıların verdiği eserlerin içeriği değişim gösterir. Bu, değişim, Marksizm'in nedensellik ilkesiyle açıklanır. Marksist sanata göre bütün insani olayların ve ürünlerin belirli maddesel/tarihsel sebepleri vardır. Bu nedenle edebiyatı anlamak için, ait olduğu dönemin toplumsal ve tarihsel sürecini anlamak gerekir (Eagleton, 2012: 20). Dolayısıyla, Marksist estetiğin edebiyatta yansıma bulan tarihsel olayları kavrama ve irdelemeyi ön planda tuttuğunu söylemek mümkündür. Aynı şekilde toplumcu gerçekçilik de toplumsal ilişkileri ve olayları ele alırken, bunların altında yatan temel noktaları tahlil edip ortaya koyar. Kuram, nedensellik ilkesi doğrultusunda hareket ederek neden-sonuç bağlamı içerisinde bir değerlendirmede bulunur ve toplumda işleyen nedensel bağların araştırılması, belirlenmesi ve yorumlanması işini de yapar (Kolektif, 2008: 66). Bunun bir sonucu olarak, mevcut gerçeklik üzerinden olması istenenler neden-sonuç ilişkisi temelinde edebi eserlere yansır. Eserlerde sosyalist öğretiye yer verilmesi de neden-sonuç ilişkisiyle bağlantılıdır, çünkü Marksizm'e göre sosyalizm, tarihsel olayların kaçınılmaz bir sonucudur (Sinyavski, 1967: 32).

Marksist estetikte olduğu gibi toplumcu gerçekçilik de sanatı bir yansıma olduğunu kabul eder (Moran, 2018: 53). Marksist bilgi kuramının yansımacı yorumu, yazını bilginin özel biçimi sayar. Bunun bir sonucu olarak toplumcu gerçekçilik, toplumsal öğeyi ifade eden öz ve gerçek kavramlarına önem verir. Çünkü bir eser mutlaka nesnel gerçekliğe dair bilgiyi, yani özü açığa vuracaktır (Oktay, 2008: 138). Bu nedenle, toplumcu gerçekçilik yazın kuramı da sanatın açığa çıkarmak zorunda olduğu bir gerçeğin bulunduğu sorununa öncelik verir (Oktay, 2008: 130). Bu noktada sosyalist görüşün neden gerçek ve gerçekçilik kavramlarıyla ilgilendiğine dair bir soru aklı gelmektedir. Sovyet düşünürlerinden Moisey Kagan, bu sorunun cevabının Engels'in şu sözlerinde bulunduğunu söyler: "*İşçi sınıfının kendisini kuşatan baskıcı ortama karşı başkaldıran tepkisi ve yeniden insana yaraşır bir duruma dönme çabası tarihe mal olan bir olaydır. Bu nedenle gerçekçilik alanında mutlak yeri olmalıdır.*" (Kolektif, 2011:139-140). Bir başka deyişle, işçi sınıfının bağımsızlık mücadelesi tarihi bir gerçeklik olarak kabul gördüğüne göre, bu gerçeklik edebi eserlere yansımalıdır. Bu yansıma, İç Savaş yıllarında yazılan eserlerde açıkça görülmektedir.

Beslendiği edebi ve felsefi görüşler doğrultusunda toplumcu gerçekçilik, sanatın ne olduğundan ziyade nasıl olması gerektiğiyle ilgilenen bir kuram olarak ortaya çıkar (Moran, 2018: 53). Bu ilginin temelinde Karl Marks ve Friedrich Engels'in sanatla ilgili görüşleri yatar. Marksizm'in bu iki fikir babası, sanatın mevcut düzeni olduğu gibi ele alan değil, bugünkü düzeni yok edip yeni bir düzen sunacak eylemler yaratması gerektiğini dile getirir (Kolektif, 2011: 138). Bu noktada toplumcu gerçekçiliğin okuyucuya değişim fikrini aşılıyarak toplumsal değişimi sağlama hedefinde güdümlü bir kuram olduğu görülmektedir.

Eserlerin belirli bir amaç çerçevesinde kaleme alınmasını hedefleyen toplumcu gerçekçi bakış açısı doğrultusunda, "gerçekçilik" anlayışı da değişim gösterir. Bu 20. yüzyıla birlikte gerçekçilik Marksist anlayışla yeni bir boyut kazanır ve sosyalist bakış açısının yer aldığı gerçekçiliğe dönüşür. Sosyalist gerçekçilik, bilinen anlamdaki gerçekçilik ve gerçeklik anlayışından uzaklaşarak kendine özgü bir gerçekliği kabul eder. Bu noktada öncelikle gerçekliğin ve gerçekçiliğin tanımını yapmak ve kuram tarafından kabul gören gerçeklik anlayışının, gerçeklik ve gerçekçilik ile ne derecede bağdaştığına değinmek gerekir.

Tanımlamaya çalışırsak gerçeklik, nesnelerin bizim irademizden ve zihnimizden bağımsız, dışsal varlıklarıyla ilgilidir (Cengiz, 2002: 113). Fakat sosyalist realizmde gerçeklik, Stalin önderliğinde sosyalist edebiyat için kurulan özel bir komite tarafından dürüstlük ve devrimci harekete sadakat olarak tarif edilir. Gerçekçilik ise nesnelere aynen, görüldüğü gibi temsil etme kaygısını ifade eder (Yıldızoğlu, 2002: 85-87). Ancak sosyalist açıdan toplumsal gerçekliği algılamanın yolu olarak kabul edilen gerçekçilik, partiyi övme, gelecekteki imge için bugün yapılanları destekleme anlayışına indirgenir. Gerçekçilik, bilinen anlamda gerçekçilik olarak değil, Sovyet gerçekçiliği (Tagızade, 2006: 20) olarak karşımıza çıkar. Bu bakımdan sosyalist gerçekçilik, mevcut gerçekliği ideoloji ile harmanlayarak, olması istenileni sunan bir kuram olarak tanımlanabilir.

Sovyet eleştirmenlerinden Andrey Sinyavski, toplumcu gerçekçiliğin, gerçeği bir ülkünün ışığında göstermek, gerçeğin ideal yorumunu yapmak ve her şeyi gerektiği gibi göstermekten başka bir şey olmadığını ifade eder (Sinyavski, 1967: 60). Bu, devrimci romantizm olarak da adlandırılır. Kuramın bu özelliğini, Sovyet edebiyatında dönem dönem işlenen tipler ve konular üzerinden göstermek mümkündür. Örneğin, 20'li yıllarda Sovyet edebiyatı daha çok devrim ve İç Savaş üzerine odaklanır. Bu dönemde kaleme alınmış pek çok eserde devrimin yüceltiildiği ve devrime karşı gruplarla mücadeleye yer verildiğini görmek mümkündür. II. Dünya Savaşı'nın yer aldığı dönemde Sovyet edebiyat kuramcısı Boris Suçkov öncülüğünde kahraman Sovyet askeri tipi ortaya çıkar (Oktay, 2008: 64). 30'lu yıllarda edebiyatın ana konuları inşaat alanları ve fabrikalar olur (Tagızade, 2006: 21). Fabrikaları ve sanayileşmeyi konu edinen eserlere bakıldığında ise çalışmak bir kahramanlık gibi gösterilir. Ülke bir şantiye, yazın ise bu şantiyeyi yansıması gereken bir alan (Oktay, 2008: 113) olarak görülür. Şahıs kadrosunu çoğunlukla sosyalizmin inşası için çalışan işçi ve köylüler oluşturur. Böylelikle, Belinski ve Plehanov geleneği olan tipleştirme ve toplumsal olanı yansıtırma (Eagleton, 2012: 60) toplumcu gerçekçi kuramın amaçlarından biri olur.

Toplumcu gerçekçiliğin, Marksist estetik anlayışı üzerine kurulu olmasına karşın, daha ziyade ideolojiye hizmet eden bir kuram, güdümlü bir edebiyat anlayışı olduğu görülmektedir. Her ne kadar kaynağını gerçekçilikten almış olsa da sosyalist gerçekliğin, mevcut gerçekliğin kurgulanmış, eksik ve kusurlu yönlerinin giderilmiş hali olduğu söylenebilir. Eserlere yansıyan gerçeklik aslında gösterilmek istenen gerçeklik olduğundan, toplumcu gerçekçi eserlerde içerik daha önemli bir konumda yer almaktadır. Sosyalist edebiyat, işçilerin ideolojik açıdan eğitimini sağlamayı amaçlar ve

bu amaç doğrultusunda, olumlu karakterler öğretisi aracılığıyla sosyalist düşünceyi eğitimsiz olarak görülen proletarya sınıfına benimsetme görevini üstlenir. Bu özellikleriyle toplumcu gerçekçiliğin, hedef kitleyi işçi sınıfı olan ve bu kitleye ulaşmada edebiyatı propaganda aracına dönüştüren bir kuram olduğu söylenebilir.

“Çimento” da Toplumcu Gerçekçilik

Resmi olarak tanınan ilk Sovyet yazarlarından biri olan Fyodr Vasilyeviç Gladkov, 9 Haziran 1883 tarihinde Penza eyaletine bağlı Bolşaya Çernavka köyünde dünyaya gelir. 1900 yılında Yekaterinodar Şehir Okulu’nu bitirdikten sonra Zabaykalye’de ilkokul öğretmeni olarak çalışma hayatına atılır. 1914-1917 yılları arasında Kuban’da görev yapar ve bu sırada Rusya’nın güneyinde bir Sovyet hükümetinin kurulması için devrimci hareketin içinde yer alır. İç Savaş sırasında Bolşeviklerin yanında yer alır ve gönüllü olarak Kızıl Ordu’ya katılır (https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/GLADKOV_FEDOR_VA_SILEVICH.html, E.T.: 27.02.2020).

Gladkov, yazın hayatına taşra gazetelerinde editörlük yaparak başlar. Yazarın kaleme aldığı ilk eserlerini işçilerin, yoksul köylülerin, kürek mahkûmlarının yaşamlarını konu edindiği öyküleri oluşturur. Bu dönemde yazdığı öykülere bir örnek olarak A.İ. Kuprin tarafından beğeniyle karşılanan (https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/GLADKOV_FEDOR_VA_SILEVICH.html, E.T.: 27.02.2020). *Darbe (Udar, 1909)*’yi vermek mümkündür. Daha sonraları, devrimi ve devrim sonrasında aydın kesimin durumunu anlattığı *Kızıl At (Ognenniy kon’, 1923) Sürgünler (Izgoi, 1926)* adlı öykülerini kaleme alır. F. Gladkov, “Krasnaya Nov” adlı dergide yayımlanan *Çimento (Tsement, 1924)* adlı romanıyla şöhreti yakalar. *Çimento* hem toplumcu gerçekçi edebiyatın hem de işçi edebiyatının gelişiminde büyük rol oynar ve yazıldığı dönemde büyük yankı uyandırır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı A.V. Lunaçarski, eseri Sovyet toplumunun inşasında mihenk taşı olarak görür. İlk sosyalist gerçekçi yazarlardan biri olan Maksim Gorki ise eseri, Ekim Devrimi’nden sonra ve İç Savaş boyunca Rus halkının yeniden yapılanmasını anlatan ilk roman olarak tanımlar (Lane, 2017: 48-49). Roman, yayımlandığı dönemde kimi eleştirmenlerce gerçekçi, kimilerince devrimci-romantik yani toplumcu gerçekçi kabul edilir (Demina, 2014: 28).

F. Gladkov, *Çimento’nun* ilk bölümlerini 1922’de, İç Savaş anılarını yazarak oluşturmaya başlar. Eserin konusunu, İç Savaş sonrasında harap olmuş çimento fabrikasını ayağa kaldırılmasına yönelik çalışmalar oluşturur. Eseri kaleme aldığı dönemde yazarın kendisinin İç Savaş sırasında zarar gören fabrikaların yeniden çalışır hale getirilmesi amacıyla Parti zümresi tarafından görevlendirildiği bilgisi yer almaktadır (<http://www.rucem.ru/pochet/pochet33.php>, E.T.: 27.02.2020). Bu bilgiden hareketle, ilk sanayi romanı sayılan eserin konusunun oluşumunda görevinin de bir etkisi olduğu düşünülebilir. *Çimento* fabrikasının canlandırılmasında çıkan birtakım teknik ve siyasi problemler zemininde, eserin kaleme alındığı dönemde yaşanan koşullar yazar tarafından tüm gerçekliğiyle gözler önüne serilir.

Çimento’nun yazıldığı dönem, Rus halkının büyük bedeller ödediği ve acı çektiği bir dönemdir. Rusya tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Ekim 1917 Devrimi sonrasında ülkede çıkan İç Savaş, ülkeyi Beyazlar ve Kızılar olmak üzere iki gruba böler (Carr, 2015: 71). Ülkedeki kutuplaşmaya ek olarak da dış güçler, Sovyetlerden bölünen bazı bölgelere hâkim olma çabasına girer (Vernadski, 2015: 388). Siyasi koşulların yanında Ekim Devrimi ve İç Savaş’ın yarattığı tahribat, ülkenin sosyal ve ekonomik durumuna da olumsuz yönde etki eder. Halkın alım gücünde düşüş meydana gelir. Ülkede hüküm süren tüm bu olumsuz koşullar ülke çapında kıtlığa, bu durum da

köylü ayaklanmasına yol açar (Carr, 2015: 80). İç Savaş bittiğinde tüm ekonomi durma noktasına gelir. Lenin'in başında bulunduğu Sovyet hükümeti yeni ekonomi politikası olarak bilinen üretim ve ticaretin bir şekilde canlanmasını amaçlayan NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika)'i uygulamaya geçirir (Vernadski, 2015: 390). Yeniden marketler, sokak pazarları kurulur. Böylece köylü üretime teşvik edilir ve para piyasasının canlanması hedeflenir (Hosking, 2015: 608).

İç Savaş, NEP, toplumsal koşullar gibi bahsi geçen dönem gerçekliği aracılığıyla eserde, toplumcu gerçekçiliğin üzerinde durduğu öz ve gerçek kavramları yer alır. Tarihsel olaylar, kuramın ilkeleri tarafından belirlenen kurguyla donatılır ve eserde yer alan bu kurgu, ilkeler bazında incelenmeye çalışılacaktır.

4.1. Amaçlılık ve Yanlılık

Toplumcu gerçekçi eserler bir amaç için kaleme alınır ve işçi sınıfını ideolojik açıdan yönlendirme amacı eserin temelini oluşturur. Bununla birlikte sosyalist sanatta proletaryanın kendi içinde bir sınıf olmaktan kurtularak, kendisi için bir sınıf haline gelme hedefi de yansımaları bulur (Kolektif, 2011: 129). Bu doğrultuda toplumcu gerçekçi eserlerde işçi sınıfının yaşamı ve mücadelesi konu edinilir. *Çimento*'da da işçi sınıfı ve bu sınıfın toplum için gerçekleştirmeyi planladığı bir amaç yer almaktadır. Bu amaç eserde işçi sınıfının Ekim Devrimi sırasında kapanan çimento fabrikasını tekrar çalışır hale getirmesi üzerinden aktarılır. Proletaryanın ekonomik mücadelesi ile birlikte söz sahibi sınıf olma mücadelesine tanık olunur. Bu noktada eserde fabrikanın çalışır hale getirilerek ekonomi ve sanayinin güçlenmesi sonucunda işçi sınıfının söz sahibi olmasının hedeflenmesiyle, aslında ülkede sosyalist düzenin yerleşmesinin gerektiği mesajının verildiği düşünülebilir.

Güzel ve yeni bir gelecek inşa etme, toplumun belirlenen ilkeler doğrultusunda dönüşümünü gösterme, zorluklara ve düşmanlara karşı duruş sergileme toplumcu gerçekçi eserin amaç doğrultusunda aşıldığı öğretilerindendir. Bu öğretiler eserde de açıkça ortaya konmuştur. Zorlukların ve değişimin farkında oluş, Parti sekreteri Jidki ve Gleb Çumalov arasında geçen konuşmaya şöyle akseder: "*Devrimi gerçekleştiriyoruz, sosyalizmi kuruyoruz. Yolumuzun üzerinde milyonlarca engel, düşmanlar var. (...) Bizler reform ya da onarım yapmıyoruz, insanların yüzyıllardır hayalini kurduğu, yeni bir yaşam tarzı yaratıyoruz.*" (Gladkov, 2015: 193).

Toplumcu gerçekçi edebiyat, sanatta yan tutarlık ilkesi ve ideoloji bağlamında emekçi sınıfın tarafını tutarak görevci bir duruş ortaya koyar. Amacı doğru bilinç kazandırmak olduğundan sanatı, siyasetin emrine verir (Demir, 2008: 71). Toplumcu gerçekçiliğe göre edebi eserler Parti öğretilerini yansıtmalı, sosyalizmi aşılmalıdır. Bu doğrultuda eserlerde kişiler, parti çevresindeki hayatın etkisi altında kendilerini yetiştirir (Siniavski, 1967: 33). Eserde de karakterler kendilerini ve hayatlarını parti çevresinde şekillendirir. Parti, insanların bir amaç doğrultusunda hareket etmelerini ve yaşamlarına o doğrultuda yön vermelerini istemektedir. Bu durum, güvenlik komisyonu başkanı Çibis'in şu sözleriyle dile getirilir: "*Bizim konuşmaya değil, iş bitirmeye ihtiyacımız var. Harekete geçin, elinizin altında ne varsa, amacınız uğruna kullanın. Örgütleme işini iyi yapın ve iş örgütleyin, sorunları çözün. Partinin istediği bunlardır.*" (Gladkov, 2015: 177).

4.2. Olumlu Kahramanlar Öğretisi

Sovyet gazetecisi Karl Radek, Birinci Sovyet Yazarlar Birliği Kongresi'nde toplumcu gerçekçiliğin, yeni bir toplumu ve yeni bir kültürü yaratacak sınıfın doğuşunu yansıtmak amacıyla olduğunu belirtir (Moran, 2018: 53). Radek'in bahsettiği bu yeni kültürün kurucusu, Sovyet insanıdır ve Sovyet insanı insanlara gelecekte şöyle

seslenmektedir: *“Eskiden bir çobandım, ırgattım. Şimdi ise mühendis, doktor oldum. Ben eskiden köylü bir kadındım. Şimdi parti yöneticisi, profesör, uzman oldum.”* (Kolektif, 2011: 89). Bu doğrultuda toplumcu gerçekçiliğin en önemli ilkelerinden biri, olumlu kahramanlar öğretisi olur. Bu kahramanlar, 19. yüzyıl Rus romanında hem içinde bulunduğu toplumun karşıtı hem de bu toplumun kurbanı olarak tanımlayabileceğimiz gereksiz insan tipinden farklıdır. Onlar, planlanmış bir geleceğin adamlarıdır ve her türlü zorluğa karşı mücadele ederek toplumun kurtarıcısı konumundadır. Politik erdemin kusursuz bir temsilcisi olmak ve okurda saygı uyandırmak, mevcut koşullar ve gelecek arasında bir bağ kurarak sosyalizmin başarılı olacağını göstermek (Moran, 2018: 60-61) olumlu kahramanların özellikleri arasındadır. Sovyet yazarlarından Leonid Leonov, kendi eserindeki bir olumlu kahraman tipini şöyle tanımlamaktadır: *“Öyle yükseklikte bir insan ki onun üzerinden bakınca geleceği görürsünüz. Onda hiç kusur yoktur, varsa da çok azdır. İdeolojik inanç, cesaret, fedakârlık, saygı vs. niteliklere sahiptir ve içlerinde en önemlisi, amaca doğru atılışdır. Onun inancında en ufak kuşku yoktur. En zorlu görevlere gözü kapalı atılır ve tüm zorlukların üstesinden gelir.”* (Sinyavski, 1967: 34).

Olumlu kahramanlar, eseri aynı zamanda olumlu bir sona götürür. Zaten toplumcu gerçekçi her eser, henüz kaleme alınmadan mutlu bir sona varmak üzere hazırlanmaktadır. Komünizm için yaptığı her savaşta her türlü tehlikelere atılan kahraman için sonuç iyi olmayabilir, fakat ulu amaç bakımından sonuç güzeldir (Siniavski, 1967: 30). Eserlerde sunulan bir başka konu da insanların hayatıdır. Kişiler, amaca doğru kendinde olan doğal güçlerle ilerler, burjuva eğilimlerine karşı savaşır ve Parti çevresindeki hayatın etkisi altında kendi kendini yetiştirirler (Sinyavski, 1967: 33). Karakterler aracılığıyla proleter okuyucu kitlesine Sovyet insanının hangi özelliklere sahip olması gerektiği aşılır. Bu açıdan, olumlu kahramanlar öğretisinin Sovyet eserlerine didaktik bir nitelik kazandırdığı ve bu kahramanların eserde belirtilen amacın gerçekleşmesinde kilit rol oynadığı söylenebilir.

Bu özellikler doğrultusunda, *Çimento’da* karşımıza iki lider çıkar: Gleb Çumalov ve eşi Daşa Çumalova. Gleb Çumalov, işçi sınıfını temsil eder. Fabrikanın yeniden çalışır hale gelmesi için diğer işçileri örgütlemesi ve cesaretlendirmesi bakımından bir öncü konumundadır. Bu öğretinin özelliklerine uygun bir şekilde Çumalov, eserde şöyle betimlenir: *“Çumalov, bir kan denizi içinde yeniden doğmuştu, yolundan şaşmaz, korkusuzdu ve gözlerinde acımasız bir güç ışıldıyordu. (...) üstelik inatçıydı da adam, doğru bildiğinden şaşmayacağı, aklına koyduğunu yapacağı kesindi.”* (Gladkov, 2015: 147). Çumalov, bu cesaret ve kararlılığıyla, gerekli çalışmalara ve mücadelesine başlar. Çünkü onun için çimento fabrikasını ayağa kaldırmak, sosyalizmi kurmak demektir (Gladkov, 2015: 116). Sosyalizmin yerleşip güçlenmesini sağlamak ise sosyalist gerçekçi eserlerde işlenen temel amaçtır. Bunu başaracak sınıf proletaryadır ve bu anlayış, Gleb’in *“Çimento biziz, yoldaşlar ve biz işçi sınıfıyız.”* (Gladkov, 2015: 116) sözüyle vurgulanır. Toplumcu gerçekçiliğin, olumlu kahramanın eseri olumlu bir sona götürmesi gerektiği (Sinyavski, 1967: 30) ilkesi doğrultusunda Çumalov, toplumsal koşullara ve bürokrasiye bağlı türlü engeller çıkmasına karşın hedefine, yani mutlu sona ulaşır.

Daşa Çumalova ise partiye gönül vermiş bir karakter, siyasi erdemin kusursuz bir temsilcisi olarak karşımıza çıkar. Eşi Gleb savaş cephesindeyken çektiği sıkıntılarla mücadelenin ne demek olduğunu öğrenmiş bir kadındır. Öğrendiği bu mücadeleyi, çalıştığı Parti kadın kolunda fazlasıyla devam ettirmektedir. Cesaretini *“En küçük bir tehlike karşısında tir tir titreyeceksek ne biçim kadınlar koluyuz biz.”* (Gladkov, 2015: 201) diyerek, etrafındaki kadınlara da aşıl原因 korkusuz bir kadın lider olarak tasvir edilir. Onunla birlikte diğer kadınlar Parti bünyesinde bir erkek gibi, verilen görevin ve yapılması gereken işin zorluğunu düşünmeden çalışır. Bu açıdan Daşa, Maksim

Gorki'nin *Ana (Мать, 1906)* adlı romanındaki Pelageya karakteri gibi Sovyet toplumunda kadının dönüşümünü simgeler. Kadın, önceden olduğu gibi evde oturup çocuk bakmak yerine partiye ve ülkesine hizmet edecek, önce kendini eğiterek etrafına faydalı olacaktır. Bu düşünce, eserde şu cümlelerle yer almaktadır:

“Kadınlar artık kendilerini ilerlemiş ve güçlenmiş hissediyorlardı. Şimdi daha becerikliydiler, bilgiyle zenginleşmişlerdi. Artık çocuk bakımı ve ev işleri onların ellerini kollarını bağlayan bir engel olmaktan çıkmıştı. Görevlerini yerine getirerek özgürleşecek ve topluma yararlı olacaklardı.” (Gladkov, 2015: 381).

Böylece eserde, Daşa üzerinden kadınların gelecekte hangi konumda yer almaları ve hangi vasıflara sahip olmaları gerektiği yansıtılmaktadır. Ayrıca yazarın, Daşa ile gelecekte görmek istediği, ideal Sovyet kadınının resmini çizdiğini söylemek mümkündür.

Bahsi geçen bu iki kahramanın yanı sıra eserde fedakâr ve partiye koşulsuz bağlı bir tip yer alır: Sergey İvagin. Entelektüel bir ailede yetişen Sergey, sosyalizmi derinden benimsemiş ve parti uğruna ailesinden dahi vazgeçmiş bir gençtir. Öyle ki Parti yetkilileri burjuvazinin mülkiyetine el koymak amacıyla babasının evine gittiğinde ses çıkarmaz, bir çatışma sırasında ise kardeşi Dimitri'yi kendi elleriyle Bolşeviklere teslim eder. Sergey, aynı zamanda, görevci anlayışıyla da örnek bir karakterdir. Kaldığı Sovyetler Evi'nde tüm gün süren koşturmacada yorulup uykusuz da kalsa görevinin farkındadır ve bu durumu uyarıcı bir sevinç olarak karşılar (Gladkov, 2015: 184). Ayrıca soylu geçmişi sebebiyle tasfiye edilmesine karşın Parti için çalışmaya ve kendini tekrar kabul ettirmeye çalışır. Bu özellikleri doğrultusunda, Sergey üzerinden engeller karşısında amaçtan ve ideolojiden vazgeçmemek gerektiği düşüncesi yansıtılmaktadır.

4.3. Devrimci Hümanizm

Toplumcu gerçekçi kuramın bir diğer ilkesi, devrimci hümanist anlayışa yer vermektir. Devrimci hümanist yaklaşım, güzel bir geleceğin inşasında faydalı olabilecek herkes ile görüş ayrımı olmaksızın iş birliği yapılabileceğini ifade eder. Bu düşünce, devrim sonrasında Lenin tarafından da benimsenir ve o dönemde yeterli sayıda Sovyet uzmanı olmadığı için pek çok alanda burjuva uzmanının bilgisinden yararlanılır (Şpakovskaysa, 2009: 43). Eserde devrimci hümanizm, Çumalov'un Kleist ile yaptığı iş birliği üzerinden gösterilir. Beyazların safında yer alan mühendis Kleist, zamanında Çumalov ile birlikte üç arkadaşını Beyazların elinde ölüme terk etmiştir. Öldüresiye işkenceye maruz kalmış ve hayatta kalması neredeyse imkânsız olan Gleb cephede geçirdiği üç sene sonra karşısına çıktığında Kleist, onun kendisini öldüreceğini düşünür. Ancak Çumalov, “*Ölünüz benim ne işime yarar ki?*” (Gladkov, 2015: 154), “*Siz artık kendinize ait değilsiniz mühendis yoldaş, bizimsiniz. (...) Kollarınızı sıvayın, harika işler başaracağız.*” (Gladkov, 2015: 156) diyerek, fabrika için birlikte çalışmayı teklif eder. Onun gözünde Herman Hermanoviç, proletaryanın bilgi birikimi ve deneyiminden faydalanabileceği, ülkenin kalkınması ve fabrikanın canlanmasında önemli bir emekçidir. Çumalov bu düşüncesini şöyle dile getirir: “*Şimdi bizimle birlikte çalışıyorsunuz, zekânızla, becerinizle siz, bizler için altın madenisiniz.*” (Gladkov, 2015:454). Böylece, toplumcu gerçekçiliğin bir ilkesi olarak toplumsal amaç ve çıkarlar ön plana çıkar. Bu doğrultuda eserde, proletaryanın geleceği için sınıf farklılığı gözetmeksizin uzman kişilerle çalışmanın gerekliliği vurgulanır. Çünkü “*her şeyden önemlisi insanlardır, emektir.*” (Gladkov, 2015: 243).

4.4. Emegın ve Çalışmanın Yüceltilmesi

Toplumcu gerçekçi kuramın fikirlerinden beslendiği Marks'ın, insanın kendi kendini gerçekleştiren özü (Kaya, 2012: 124) olarak tanımladığı emek, toplumcu gerçekçi eserlerde bir ölküye hizmet eden kavram olarak işlenir. Maksim Gorki, Yazarlar Birliği Birinci Kongresi'nde yaptığı konuşmada eserlerde çalışma etiğini övmeye hususunda şunları söyler: *“Emeği kitaplarımızın başkişisi yapmalıyız. Emek süreçleri içinde örgütlenen insanı, emeği sanat düzeyine çıkararak, teknolojinin olanaklarıyla donatılmış insanları anlatmalıyız kitaplarımızda. Emeği bir yaratıcılık olarak görmeyi öğrenmeliyiz.”* (akt. Oktay, 2008: 112). Bu doğrultuda eserde emek ve çalışma, ulu bir amaca yönelik kahramanca bir faaliyet olarak betimlenir. Çünkü emek, artık burjuvazinin cebini doldurmak için değil, proletaryanın güç kazanması ve sosyalizmin kurulması için harcanmaktadır.

Marksist düşünceye göre tüm faaliyetler ekonomik gücü elde etme mücadelesine dayanır (Tyson, 2014: 140). Üstyapıyı belirleyecek olan altyapı, yani ekonomidir. Bu nedenle, proletaryanın egemen sınıf olup sosyalizmi kurabilmesi için ekonomik güce sahip olması ve bu gücü sürdürmesi gerekir. Bunun için sanayileşme ile birlikte üretimin devamlılığı önem taşımaktadır. Geleceği şekillendirecek olan bu faaliyetlerin gerçekleşmesi insan gücüyle, yani çalışmayla mümkün olabilir ve eserdeki Ticaret Komisyonu başkanı Luhava bunu şu sözlerle vurgular: *“Bizim kelimelere değil, çalışmaya, gerçek olgulara ihtiyacımız var. Gelecek beyinlerimizde şekilleniyor, fakat onu gerçeğe dönüştürecek olan kas gücüdür.”* (Gladkov, 2015: 97).

İş gücü önemlidir, ancak bunu kullanacak bir alan yoktur. İç savaş neticesinde fabrikanın kapanması ve çalışacak bir iş bulamamalarının sonucunda aylak olup çıkan işçiler, arı gibi çalıştıkları eski günlerine dönmeyi sabırsızlıkla beklemektedir. Kendi becerileri ve imkânları dâhilinde üretime katkıda bulunmak için can atmaları, Savçuk tarafından şöyle dile getirilir: *“Gleb, aslanım, şu fıçı atölyesini ilk önce çalışmaya başlat, olmaz mı? Bünyem dayanmaz artık daha fazla tembelliğe.”* (Gladkov, 2015: 406).

Çimento fabrikasının ayaklanması için yeniden çalışmaya başlamak, işçiler arasında adeta bir bayram havası yaratır. İşçiler sadece çalışmadan değil, artık işgücünden ayrılmaz bir parça olarak görülen makinelerinden uzak kalmışlardır. Öyle ki bu makineler, özlenen bir sevgiliye benzetilir: *“Makineler sağ oldukça onlardan kaçış yoktur. İnsan bu makinelere sevilen kadına hasretten daha büyük bir hasret çeker.”* (Gladkov, 2015: 196). Burada sanayi çağının getirdiği makine insan kavramıyla beraber, insanın makine olmadan çalışmasının ve üretim yapmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. İnsanın çalışması, makinelerin çalışması demektir. Makine ve insan arasındaki bu bağı makinelerin çıkardığı sesin, işçilerin çalışma coşkusu ve koşturmacasıyla bir ahenk yaratmasında görmek mümkündür: *“Gıcırdayan metallerin curcunası içinde, ıslık sesleriyle öten, tıslayan, tangırdayan makineler canlanıp hayata katıldı. Atölyeden makine dairesine ve avludan atölyeye durmadan gelip giden işçiler, madeni bir ışıltıyla parlayan mavi tulumları içinde dolaşıyorlardı.”* (Gladkov, 2015: 195).

4.5. Kapitalizm Karşıtlığı

Kapitalizm, işçi sınıfının emeğini zenginlerin kasalarını doldurması ve kar elde etmesi için asıl değerinin çok altında sattığı bir düzen olarak tanımlanır (Eagleton, 2012:32). Marksizm bu düzeni reddeder ve bu ret, toplumcu gerçekçi eserlerde yansıma bulur (Demir, 2008: 67). Bu doğrultuda Çimento'da bir burjuva ideolojisi olan kapitalist düzene karşıtlığa yer verilir. Bu karşıtlık, NEP eleştirisi üzerinden işlenir. NEP, bilindiği üzere, üretim araçları ve ürünler üzerinde tekeli ilan eden Sovyet hükümetinin, piyasada para akışını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu bir politikadır. Bazı kaynaklar, NEP sonucunda sosyalist üretim biçiminin devlet kapitalizmine

dönüştüğünü (Vernadsky, 2015: 391) ileri sürer. Bu görüş, eserde yansıma bulur ve Kadınlar Kolu Başkanı Polya Mehova aracılığıyla aktarılır.

Üst düzey Parti yetkililerince köylü ve işçileri birleştirmeye çalışan bir ekonomi politikası olarak görülen NEP, Mehova gibi tabana yakın kesimlerce zenginlerin yoksul halkı sömürdüğü kapitalist düzenin ortaya çıkması olarak yorumlanır. Kapitalizm, iç savaştan daha tehlikeli olarak görülür ve halkın gözünü boyayarak, yaşanan tüm sıkıntıları unutturabilecek bir düşman olarak algılanır. Bu düşünce, Jidki tarafından şu şekilde dile getirilir: “*Şimdi gizli bir düşmanla karşı karşıyayız. Tüfekle gelmiyor düşman üzerimize, kapitalist ticaret dünyasının bütün büyüleyici zevkleri ve sefasıyla geliyor.*” (Gladkov, 2015: 370). Tabana daha yakın karakterler aracılığıyla devletin uyguladığı politikaya bir burjuva düzeni olarak görülüp karşı çıkılması, aynı siyasi grup içinde fikir ayrılıklarının ve uzlaşmazlığın olduğunu da ortaya koymaktadır.

4.6. Sınıf Çatışması

Toplumcu gerçekçilik, edebiyatı sınıflar arası mücadelenin aracı sayan (Demir, 2008: 67) bir kuramdır. Eserde sınıf çatışması, partinin üst düzey yöneticileri ve işçi sınıfı arasındaki uzlaşmazlık üzerinden yansıma bulur. Parti'nin üst tabakasını Parti MYK Başkanı Badin ve Ekonomi Kurulu Başkanı Shramm temsil eder. Yöneticiler soğuk, ilgisiz ve kendini halkın üzerinde gören kişiler olarak tasvir edilir. Parti yöneticileri yukarıdan gelen emirleri dinlemekten öteye gidemez, sosyalizmin ilerleyişi için hiçbir yaratıcılık belirtisi taşımaz. Aynı siyasi görüşten olmalarına karşın parti yöneticileri işçi sınıfını anlamaktan çok uzaktır. Bu durum, Çumalov tarafından “*Siz komünistsiniz, Shramm Yoldaş, ama proleterlerin siyasetinden haberiniz yok. Barut kokusu, çalışan adamın ter kokusu nedir bilmezsiniz.*” (Gladkov, 2015: 173) sözleriyle dile getirilir. Bu tutum, benzer bir şekilde, Daşa'nın Badin ile arasında geçen bir konuşmaya da şöyle yansır: “*Sizin gibi yüksek mevki sahibi yöneticiler, işçi sınıfını ancak bürolarının pencerelerinden dışarıya baktıkları zaman görür, o da uzaktan gördüğü şekliyle.*” (Gladkov, 2015: 205).

Eserde sınıf farklılığının nedeni, Sovyet yetkililerinin içinde geçmişe bağlılıklarını sürdüren sözde devrimci kişilerin, yani gizli düşmanların olmasıyla (Gladkov, 2015: 398) açıklanır. Bu düşmanın elinde bürokrasi gibi öldürücü bir silah vardır ve kitlelerin üzerinde Demokles'in kılıcı gibi asılı durmaktadır. Yöneticilerin tutumu ve bürokrasi, işçilerin fabrika adına yapılan planlarını gerçekleştirmek amacıyla yetkililere ulaşma ve dertlerini anlatma konusunda da bir engel teşkil etmektedir. Benzer bir şekilde parti tasfiyeleri de sınıf çatışmasını yansıtmaktadır. İşçi sınıfının sorunlarına oldukça kayıtsız kalan komisyon üyelerinin olmadık nedenlerle insanları partiden attığı tasfiyeler, proletarya tarafından Parti içindeki gizli düşmanların kendilerini saklamak ve koltuklarını korumak için uyguladıkları bir işlem olarak görülür.

Sonuç

Sonuç itibarıyla, Marksist estetik temelinde şekillenen toplumcu gerçekçiliğin, ideoloji temelinde beliren bir kuram olduğu görülmektedir. İçerisinde barındırdığı gerçekçiliğin, bilinen anlamdaki gerçekçilikten farklı olarak kuramın kendine özgü bir özellik kazandığı anlaşılmaktadır. Kuramın belirlediği gerçekçilik anlayışının Sovyet Dönemi'nde yer alan gerçekliği, eksik ve kusurlu yönlerini gidererek gösterilmek istenen şekliyle kurgulamadan ibaret olduğu açıktır. Bu nedenle toplumcu gerçekçi eserlerde biçimden ziyade içerik ön plana çıkarılır. Sosyalist edebiyat, Parti'nin belirlediği ilkeler doğrultusunda halkı ideolojik açıdan eğitmeyi ve sosyalist düşüncüyü proletarya sınıfına benimsetmeyi amaçlamaktadır. Bu özellikleriyle toplumcu gerçekçi kuramın Sovyetlerde edebiyatı hedef kitle olan işçi sınıfına ulaşmada bir propaganda aracına dönüştürdüğü söylenebilir.

Toplumcu gerçekçiliğin, gerçeğin “ne” olduğundan ziyade “nasıl” olması gerektiğinin cevabını aradığı göz önünde bulundurulduğunda, *Çimento’da* gelecekte tüm zorlukları bertaraf etmiş ve proletaryanın söz sahibi olduğu bir Sovyet toplumunun resmedildiği görülmektedir. Bu noktada çimento fabrikasının açılışı, bir fabrikanın açılışından öte sosyalizm ile birlikte yeni Sovyet düzeni ve toplumunun inşasını sağlamayı ve bu inşayı, yani kurulan bu düzeni çimento gibi sağlamlaştırmayı simgelemektedir. Yazar, toplumcu gerçekçiliğin bir ilkesi olduğu üzere emeği ve çalışmayı yücelterek, proletaryanın kendi geleceğini inşa etmesi için var gücüyle çalışması gerektiği ve geleceğin onların emekleriyle şekilleneceğine dair bir mesaj vermektedir. Olumlu karakterlerin yanında olumsuz karakterlere de yer verilerek, amaca giden yolda neler yapılması ve yeni toplumun nasıl olması gerektiği gösterilmektedir. Sınıf çatışması üzerinden karşıt olunan düşünceler ortaya koyulmakta, eski düzene ve gizli düşmanlara karşı mücadele edilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Toplumcu gerçekçiliğin pek çok ilkesini içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, kuramın resmiyet kazandığı dönemden önce kaleme alınan bu eserin, kuramın oluşuma öncülük eden bir eser olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

CARR, E. H. (2015). *Lenin’den Stalin’e Rus Devrimi 1917-1918*. (Çev. Levent Cinemre). İstanbul: Yordam Kitap.

CENGİZ M. (2002). Lukacs’ta Gerçekçilik. *Edebiyat ve Eleştiri*. Sayı:64, ss. 110-117.

DEMİR, A. (2008). Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotoğrafı: Bacayı İndir Bacayı Kaldır. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. Cilt:5, Sayı:1, ss.65-80.

DEMİNA, Ye. G. (2014). Roman F. Gladkova “Tsement” v kontekste literaturnih diskussiy 1920-1930 godov o sotsrealizme. *Fundamental’nie i prikladnie issledovaniya: problemi i rezultati*. No:46. ss.27-32.

EAGLETON, T. (2012). *Marksizm ve Edebiyat Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

GLADKOV, F. (2015). *Çimento*. (Çev. Nadiye Çobanoğlu). İstanbul: Yar Yayınları.

KAYA, M. (2012). Klasik Sosyolojik Perspektifte Modernleşme Tartışmaları. *Birey ve Toplum*. Cilt:2, Sayı:4, ss. 111-132.

Kolektif. (2011). *Sanatta Sosyalist Gerçekçilik*. (Çev. Feyyaz Şahin). İstanbul: Parşömen Yayıncılık.

LANE, T. (2017) The School of Socialist Realist Education: The Case of Fedor Gladkov, *Scando-Slavica*, 63:1, 43-59, DOI: 10.1080/00806765.2017.1320108.

MORAN, B. (2018). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

OKTAY, A. (2008). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*. İstanbul: İthaki Yayınları.

ÖZÇELEBİ, H. (2015). Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçi Eleştiri Anlayışının Temelleri. *Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri*. ICANAS 38, Cilt: III, ss. 1251-1274.

PLEHANOV, G. (1991). **Sosyalist Açıdan Toplum, Sanat ve Eleştiri**. (Çev. Asım Bezirci). İstanbul: Yön Yayıncılık.

SİNYAVSKİ, A. (1967). **Sosyalist Realizm**. (Çev. S. Türker). İstanbul: Habora Kitabevi Yayınları.

ŐPAKOVSKAYA, L. L. (2009). Sovetskaya obrazovatel'naya politika: sotsial'naya injeneriya i klassovaya bor'ba. **Jurnal issledovaniy sotsial'noy politiki**, Tom:7, No:1, ss. 39-64.

TAGIZADE, L. (2006). Sosyalist Realizm: Kökeni, Oluřum Süreci ve Kavramı. **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**. Cilt:3, Sayı:4, ss.7-24.

TYSON, L. (2014). Marksist Eleştiri. (Çev. Uğur Turan). **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, No:3, ss.139-154.

YILDIZOĞLU, E. (2002). "Gerçeklik" ve "Gerçekçilik" İlişkisi. **Edebiyat ve Eleştiri**. Sayı: 64, ss.85-89.

VERNADSKY, G. (2015). **Rusya Tarihi**. (Çev. Dođukan Mızrak, Egemen Mızrak). İstanbul: Selenge Yayınları.

İnternet Kaynakları

https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/GLADKOV_FEDOR_VA_SILEVICH.html Erişim Tarihi: 27.02.2020

<http://www.rucem.ru/pochet/pochet33.php> Erişim Tarihi: 27.02.2020